Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансові відносини – це частина грошових відносин, яка пов'язана з формуванням та використанням грошових фондів з метою забезпечення розширеного відтворення, задоволення потреб суб'єктів господарювання та населення, здійснення економічних, соціальних, політичних та інших функцій сучасної держави [5]. В. Опарін фінансові відносини визначає як відносини, які «…відображаючи рух вартості від одного суб’єкта до іншого, характеризують обмінні, розподільні і перерозподільні процеси і проявляються у грошових потоках» [3, с. 40].

Сучасні ринкові умови господарювання, наявність конкуренції між підприємствами АПК, їх територіальна розосередженість зумовлюють виникнення нових умов господарювання, що спричиняють зміни по всім напрямам діяльності підприємства – від місії до стратегії і тактики управління фінансовими ресурсами. Поява нових суб’єктів господарювання в сфері АПК (виробники засобів виробництва, постачальники сировини, матеріалів, комплектуючих, дилери, посередники тощо) породжує нові види більш складних фінансових, економічних та правових відносин між ними. Діяльність підприємств підлягає регулюванню частині здійснення підтримки пріоритетних галузей і сфер АПК через пряме бюджетне фінансування, кредитування, механізм дотацій, цільове субсидіювання; цінової політики; встановлення механізму формування державних замовлень та контрактів на поставку сільськогосподарської продукції та сировини для державних потреб тощо, а відповідно регулюванню їх фінансової діяльності, побудови фінансових відносин між підприємствами.

З врахуванням цих особливостей, фінанси сільськогосподарських підприємств є сукупністю економічних стосунків, пов’язаних з формуванням, використанням і розподілом фінансових ресурсів у процесі досягнення балансу між інтересами держави, сільськогосподарських підприємств і споживачів, направленого на оптимальне визначення системи оплати за виготовлену продукцію і встановлення закупівельних цін між підприємствами та цін реалізації за допомогою державного регулювання діяльності підприємств сфери АПК.

Саме система фінансів і фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств опосередковує їх фінансові відносини. Економічні відносини, що виникають в процесі господарювання, складаються між суб’єктами галузі в процесі виробництва, передачі, збуту і споживання сільськогосподарської продукції. Таким чином, фінансові відносини сільськогосподарських підприємств дозволяють їх визначати як органічну складову частину виробничих відносин, що виражають у вартісній формі їх економічні зв’язки.

Сільськогосподарські підприємства є ключовою фігурою у взаємовідносинах між споживачами сільськогосподарської продукції (підприємства переробної та харчової промисловості, підприємства державного сектору, експортно-імпортні організації, підприємства комерційного посередництва, індивідуальні споживачі) з одного боку, та підприємствами-виробниками і постачальниками засобів виробництва та предметів праці – з іншого. У зв’язку з цим і визначається їх особливий статус, що характеризує їх як сполучну ланку в пересуванні фінансових потоків між підприємствами сфери АПК (рис. 1).

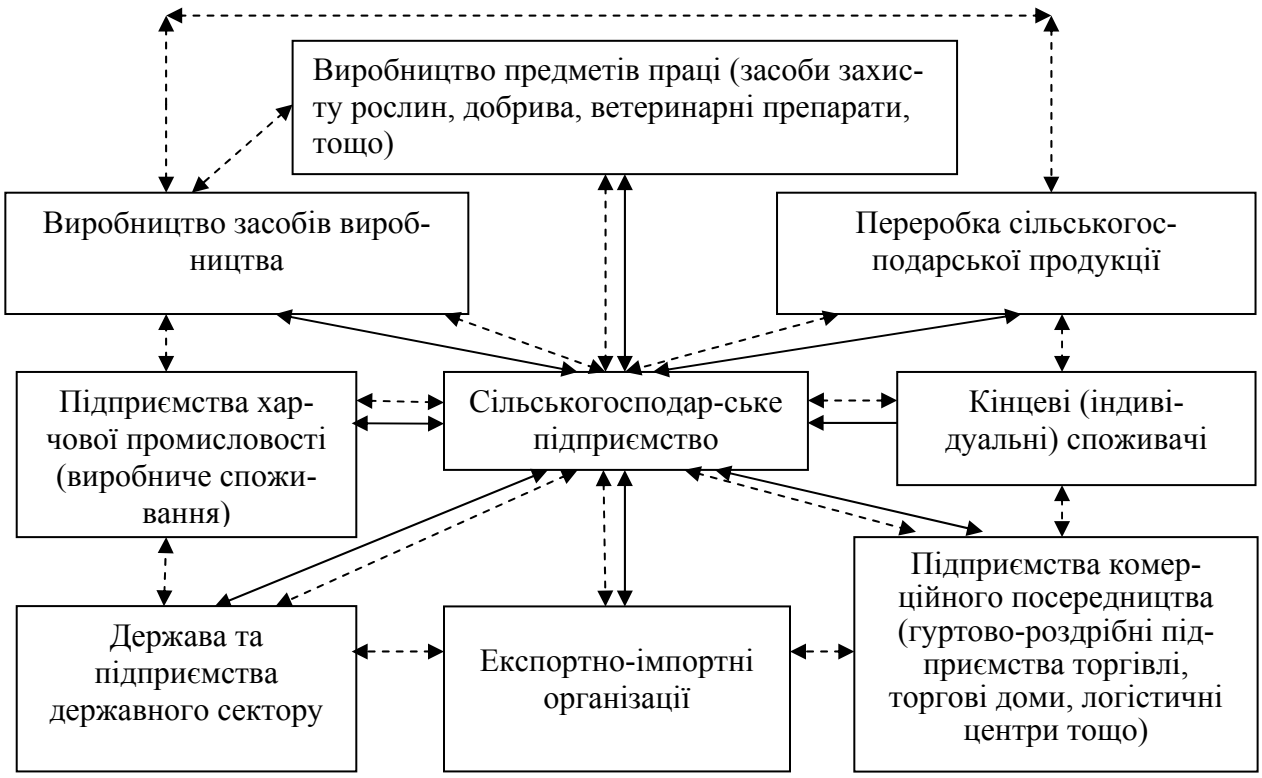

Умовні позначення: ⟷ - фінансові потоки;
⇠⇢ - фінансові відносини;

Рис. 1. Схема фінансових відносин сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах господарювання

Джерело: розробка автора

У складі фінансових відносин сільськогосподарських підприємств умовно можна виділити наступні групи відносин:

– фінансові відносини, що формуються між державою та сільськогосподарським підприємством з приводу сплати податків у бюджети різних рівнів, надання податкових кредитів, відстрочень, субсидій, дотацій тощо, а також з приводу виконання державних замовлень;

– фінансові відносини сільськогосподарських підприємств з іншими підприємствами сфери АПК (підприємства-виробники та постачальники засобів і предметів праці);

– фінансові відносини сільськогосподарських підприємств із споживачами сільськогосподарської продукції (підприємства переробної та харчової промисловості, підприємства комерційного посередництва, індивідуальні споживачі);

– фінансові відносини сільськогосподарських підприємств із експортно-імпортними організації з приводу виробництва експортно-орієнтованої продукції та визначення обсягів імпорту сільськогосподарської продукції, сировини, матеріалів тощо.

На основі фінансових відносин між сільськогосподарських підприємств з іншими підприємствами сфери АПК відбувається рух відповідних фінансових потоків.

Поява нових фінансових відносин у сфері АПК диктує необхідність вирішувати питання управління фінансовими ресурсами на новій методологічній базі, що формується в ринкових умовах стосунків, що постійно змінюються.

На наш погляд, управління фінансовими відносинами сільськогосподарських підприємств має ґрунтуватися на наступних принципах:

– принцип ефективності, що полягає в оцінці доцільності використання фінансових інструментів при закупівлі засобів виробництва, сировини, матеріалів тощо, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції та ефективного прогнозування обсягів необхідних закупівель;

– принцип оптимальності – відображає досягнення оптимальної структури закупівель засобів виробництва, сировини, матеріалів тощо при якій існує відповідність між ціною на ринку та витратами підприємства (на власне виробництво насіння, посадкового матеріалу, кормів, лізинг основних засобів тощо);

– принцип регламентації, що передбачає розробку внутрішньої системи правил та процедур для побудови системи фінансових відносин;

– принцип дотримання економічних інтересів постачальників і споживачів. Розподіл на різні види діяльності (постачання, виробництво і збут) передбачає управління фінансовими стосунками з врахуванням збалансованості інтересів як виробників сільськогосподарської продукції, так і споживачів та інфраструктурних організацій за допомогою державного регулювання діяльності підприємств.

Рис. 2. Система цілей сільськогосподарського підприємства та їх взаємозв'язок в управлінні фінансовими ресурсами

Джерело: розробка автора

Дія на формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств здійснюється за допомогою управління їх фінансовими відносинами на макрорівні державою і на мікрорівні самою системою.

Управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств на мікрорівні повинне здійснюватися на основі взаємодії таких сегментів, як управління продажами (збут), управління стосунками із споживачами і управління фінансовими потоками підприємства. У зв'язку з цим пропонується розробити систему цілей для сільськогосподарських підприємств з метою ефективного управління фінансовими ресурсами (рис. 2).

Формування фінансових потоків не лише пов'язано з фінансовою діяльністю суб'єкта, але і залежить від комплексу організаційних, стратегічних і оперативних завдань (табл. 1).

Таблиця 1

Організаційні, стратегічні й оперативні завдання в області управління фінансовими потоками підприємства

Задачі	Описання
Організаційні	Розробка та впровадження необхідних організаційних документів по управлінню фінансовими потоками. Створення й інтеграція процесу управління фінансовими потоками в єдину систему управління підприємства. Контроль за рухом фінансових потоків підприємства
Стратегічні	Забезпечення високого рівня фінансової стійкості підприємства в процесі його розвитку. Розробка та впровадження довгострокової стратегії управління фінансовими потоками.
Оперативні	Ефективне регулювання фінансових потоків підприємства. Забезпечення оптимального використання грошових коштів і їх еквівалентів підприємства. Підтримка постійної платоспроможності підприємства. Збільшення чистого фінансового потоку підприємства.

Джерело: [2], удосконалене автором

Методологія управління фінансовими потоками сільськогосподарського підприємства повинна враховувати специфіку їх формування та руху:

1) цілеспрямованість, що відображає цільове призначення потоків підприємства. У результаті цілеспрямованого руху фінансових потоків забезпечується зв'язок між суб'єктами АПК;

2) високу ступінь організованості, що обумовлена необхідністю узгодження інтересів суб'єктів АПК;

3) регламентованість, що полягає в тому, що рух фінансових ресурсів здійснюється у відповідності з законами, планами, програмами та іншими нормативними актами;

4) необхідність здійснення контролю за виконанням регламенту руху фінансових ресурсів.

Управління фінансовими потоками сільськогосподарського підприємства можна розглядати як систему, основними елементами якої є (рис. 3):

– суб'єкт управління;

– процес управління фінансовими потоками (розробка рішень, їх прийняття та реалізація);

– об'єкт управління – фінансові потоки;

УДК 336.64

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Демиденко Л. М., к.е.н.

Полтавська державна аграрна академія

Розглянуто основи побудови фінансових відносин підприємства у сучасних умовах господарювання. Розроблено схему фінансових відносин сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах господарювання. Визначено та проаналізовано принципи управління фінансовими відносинами сільськогосподарських підприємств. Визначено цілі, завдання, специфіку формування та руху й елементи системи управління фінансовими потоками сільськогосподарського підприємства.

The bases of enterprise's financial relations construction in the modern terms of menage are considered. The chart of financial relations of agricultural enterprises in the modern terms of menage is developed. Principles of agricultural enterprises financial relations management are determined and analysed. There are difined aims, tasks, specific of forming and motion and elements of financial streams system management of agricultural enterprise.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток суспільства, який віддзеркалюється у всіх сферах діяльності, призводить до значного пришвидшення темпів змін навколишнього середовища, умов функціонування окремих економічних суб'єктів, політичного та економічного клімату в країні та світі. Фінансові та економічні відносини віддзеркалюють значну частину відносин суспільства у сфері формування, розподілу та використання благ, знаходяться у тісному зв'язку з політичними, соціальними та культурними зв'язками як в межах окремої родини, підприємства, регіону, держави, так і на міждержавному рівні. Відповідно, розвиток фінансових відносин є певним віддзеркаленням розвитку суспільства в цілому. У цьому аспекті, дослідження особливостей побудови фінансових відносин підприємства у сучасних умовах господарювання є актуальним питанням, оскільки дозволяє виявити основні тенденції розвитку суспільства в цілому та визначити можливі напрямки вдосконалення фінансових та економічних відносин, вирішення протиріч, які виникають в процесі формування, розподілу та використання певних благ як окремими економічними суб'єктами в державі, так і на макрорівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження різних аспектів формування оптимальних фінансових відносин зробили вітчизняні ті зарубіжні науковці О. Барановський, А. Гальчинський, В. Геєць, М. Дем'яненко [1], Є. Кваснюк, С. Онишко, В. Опарін [3], Ю. Пахомов, А. Соколовська, В. Федосов, Н. Харченко [4], Т. Черничко [5], А. Чухно, С. Юрій, В. Юрчишин та ін.

Постановка завдання. Фінансові відносини підприємств різних галузей національної економіки країни мають широкоформатний характер та низку специфічних особливостей. Не ставлячи за мету в даному випадку дослідження всіх аспектів даної проблеми, зупинимось на визначенні особливостей побудови фінансових відносин сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах господарювання.

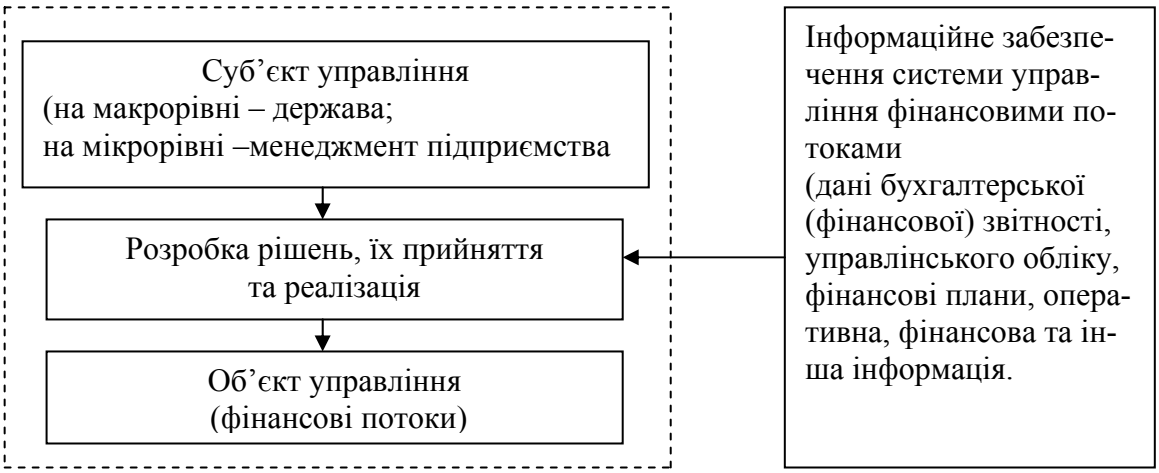

Рис. 3. Система управління фінансовими потоками підприємства
Джерело: розробка автора

– інформаційне забезпечення системи управління фінансовими потоками (дані бухгалтерської (фінансової) звітності, управлінського обліку, фінансові плани, оперативна, фінансова та інша інформація.

Висновки. Таким чином, у сучасних умовах господарювання суттєве значення має побудова фінансових взаємовідносин між сільськогосподарськими підприємствами та іншими підприємствами сфери АПК.

На даний час існує необхідність розробки цілісної системи управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств, що має враховувати наступні умови їх функціонування:

–забезпечення конкурентних переваг як основної мети функціонування підприємства;

–оцінка ресурсного потенціалу підприємства як сукупності трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, що забезпечують можливість реалізації його цілей;

–наявність чітких механізмів розподілу фінансових ресурсів серед різних галузей підприємства;

–системність управління фінансовими ресурсами та ризиками.

Список використаних джерел:

1. Дем'яненко М. Я. Особливості фінансових відносин в аграрному секторі економіки / Дем'яненко М. Я. – Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 9 (33). – Ч. 1. – 2012. – С. 17–22.

2. Никифорова Е. А. Особенности построения финансовых отношений энергосбытовых компаний электроэнергетики в рыночных условиях функционирования / Никифорова Е. А. // Экономические науки. – 2009. – № 6(55). – С. 261 – 264. – Режим доступу до журн.: http://ecsn.ru/articles/index/200906.

3. Опарін В. М. Фінанси: загальна теорія / Опарін В. М. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 240 с.

4. Харченко Н. В. Фінансові відносини у досягненні економічної рівноваги сучасного підприємства / Харченко Н. В. // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3(53). – Режим доступу до журн.: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2010_3_3/32.pdf.

5. Черничко Т. В. Фінансові та кредитні відносини в системі економічних відносин / Черничко Т. В. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.11. – С. 263 – 267.

Рецензент – д.е.н., професор Махмудов Х. З.